

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Ансамбль

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Магістр
025 Музичне мистецтво
«Народні інструменти:
«Балалайка», «Гітара»,
«Домра», «Цимбали»

Курс	1
Семестр	1-2

Статус

Цикл загально-
професійної підготовки

ECTS	3
Годин	90
Практичні	34
Самостійна робота	56

Семестровий контроль

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Матвійчук Любов Дмитрівна в.о. професор кафедри народних інструментів
e-mail	domra.info@gmail.com

Метою курсу «Ансамбль» є професійна підготовка всебічно розвинутих, висококваліфікованих фахівців, які повинні оволодіти практичними вміннями та навичками гри в ансамблі в обсязі, необхідному для подальшої діяльності музиканта в якості артиста-ансамбліста в концертно-виконавській, педагогічній та музично-просвітницькій практиці.

Предметом курсу «Ансамбль» є зміст та організація виконавської, зокрема, ансамблевої діяльності майбутнього викладача, артиста ансамблю, оркестрународних інструментів.

Завданням курсу «Ансамбль» є ознайомлення студентів з особливостями педагогічного та виконавського процесу в класі ансамблю, специфікою мислення та методикою формування особливих якостей виконавця-ансамбліста, що охоплює важливу сферу професійної діяльностімузиканта.Цей курс передбачає можливість узагальнення та аналізу професійних ансамблевих надбань, що студенти отримують під час практичної роботи в класі по ансамблю.

У процесі вивчення курсу «Ансамбль» пропонується вирішення наступного комплексу завдань:

- оволодіння професійними навичками ансамблевої гри;
- оволодіння різноманітним ансамблевим репертуаром;
- опанування навичками самостійної роботи над музичним твором;
- ознайомлення з принципом формування ансамблю;

- розуміння ансамблістами технічних можливостей, специфіки звучання різних музичних інструментів, єдності характеру музики та якості штрихів, принципів звуковидобування;
- вміння досягати творчої єдності в процесі спільного виконання музичного твору, почуття ансамблю та вирішувати художньо-музичні завдання разом з іншими учасниками ансамблю;
- виховання почуття відповідальності перед партнерами, вимогливості до себе, виконавчої дисципліни;
- виховання творчої самостійності та ініціативності студента;
- розвиток артистичних якостей;
- створення репертуарного фонду та постійне його розширення для майбутньої творчої роботи;
- закріплення навичок отриманих у класі з фаху.

Матеріалом курсу є оригінальний ансамблевий репертуар, твори композиторів-класиків, романтиків, сучасних українських та зарубіжних авторів у перекладенні для мішаних ансамблів, для ансамблів домрового, балалаєчного, гітарного чи цимбального складу, обробки народних пісень і танців, твори естрадної музики.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- основи теорії та методології формування виконавської майстерності артиста-ансамбліста;
- основні напрямки розвитку народно-інструментального ансамблевого виконавства;
- види ансамблів;
- основні принципи формування ансамблю;
- специфіку динамічного співвідношення звучання інструментів у певних видах ансамблів;
- можливості різних інструментів в ансамблі та особливості аранжування для різних видів ансамблів;

Уміти:

- досягати ритмічного узгодження в процесі ансамблевого виконавства;
- досягати рівної сили динамічних відтінків, певного тембрового забарвлення;
- оцінювати в процесі спільного виконання гри партнера по ансамблю на образно-емоційному, метро-ритмічному та динамічному рівнях та співвідносити з нею свою гру;
- використовувати невербальні методи спілкування з партнером у ансамблі;
  - долати сценічне хвилювання;

Мати навички:

- сумісної ансамблевої роботи над єдиним способом артикуляційних прийомів, інтонації тощо;
- відчуття єдиного темпоритму, звукового балансу, штрихової єдності тощо;
- самостійної роботи над музичним твором, у тому числі опрацювання партій ансамблю, їх коригування, аналіз партитури;
- колективного читання нот з аркуша та транспонування;
- прискореного читання вертикальних і горизонтальних нотних структур;
- інтерпретації творів різноманітних стилів та жанрів;
- концертних виступів з ансамблевим репертуаром.

Анотація навчальної дисципліни

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Перелік тем

Тема 1. Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах різних стилів

Тема 2. Активізація образно-асоціативного мислення і уявлення.

Тема 3. Робота над розвитком музичного мислення з метою наскрізного розвитку твору.
 Тема 4. Робота над рішеннями виконавських задач поєднання співу та акомпоненту в залежності від стилістичних і жанрових ознак тематизму.
 Тема 5. Самостійне опрацювання ансамблевих творів.
 Тема 6. Виявлення специфіки комплексу засобів музичної виразності в сучасній музиці.
 Тема 7. Втілення художнього задуму композитора, інтерпретація в колективному ансамблевому виконанні.
 Тема 8. Оволодіння культурою звуковидобування у сучасній музиці.
 Тема 9. Творчі рішення в підборі репертуару, опанування методами перекладення та аранжування
 Тема 10. Виховання у студента художнього смаку, естетичного відчуття, гармонічного поєднання інтелектуального та емоційного ставлення до виконавського процесу як необхідних умов для розкриття його творчої особистості, набуття осмисленої виконавської волі та невимушеної артистичності.

Форми та технології навчання

Практичні заняття, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Практичні завдання	50
2.	Самостійна робота	40
3.	Іспит	10
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Студент з оцінкою **90-100** балів «Відмінно» повністю розкрив свої природні виконавсько-сценічні дані: бездоганне виконання програми, яке демонструє оволодіння технічними і художньо-образними завданнями, відсутність будь-яких недоліків, переконлива інтерпретація найрізноманітніших стилів і жанрів, виявляє образно-художнє мислення, виконавську експресію і волю, точно передає драматургію твору.

Також на оцінку можуть впливати і суб'єктивні чинники, як працездатність, позитивна мотивація навчання, рівень складності програми, темп неухильного творчого зростання, конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах.

Студент з оцінкою **75-89** балів - «Добре» достатньо розкрив свої виконавсько-сценічні дані, володіє технічними, художніми і артистичними прийомами виконання, досить майстерно володіє інструментом, виявляє образно-художнє мислення і виконавський темперамент.

Студент з оцінкою **60-74 бали «Задовільно»** недостатньо добре володіє виконавсько-інтерпретаторськими навичками, має проблеми з опануванням окремими технічними складностями або вмінням швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору.

Оцінку **35-59 балів «Незадовільно»** отримують студенти, які недостатньо розкрили свої виконавські можливості, але мають можливість повторного складання.

Оцінку **1-34 бали «Незадовільно»** отримують студенти, які не відповідають жодному з вищезазначених критеріїв.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Балалайка

1. Блінов Е.Г. Передмова к виданню: 40 етюдів для балалайки. – Киев, 1958. – 80 с
2. Жуков В. Историчний погляд та сучасний аспект на розвиток балалайки в Україні традиційна культура в умовах глобалізації: виклики війни Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 17 – 18 червня 2022 року Харків Друкарня Мадрид 2022 – 263 с.
3. Костогриз С. Виконавство на балалайці харківщини як складова українського музичного мистецтва: дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / С. О. Костогриз ; ХНУМ ім. Котляревського; Наук. кер. Шаповалова Л. В. — Харків, 2017. — 252 с.
4. Костогриз С. Влияние инструментализма на специфику интонационной жанровости в композиторском творчестве для балалайки / С. Костогрыз // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв No8: зб. наук. пр. [за ред. В.Я.Даніленка]. — Харків : ХДАДМ, 2015 (Мистецтвознавство No8). – С. 80 – 86.
5. Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации / В. Москаленко. – К. : Клякса, 2001. – 176 с.
6. Тростянський Є. Твори та обробки для балалайки у супроводі фортепіано та баяна. Нотне видання / Є. Тростянський. – С., 2007. – 51 с.
7. Пасічняк Л. М. Академічне народне-інструментальне ансамблеве мистецтво України ХХ ст. Історико-виконавський аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Л. М. Пасічняк. – Львів, 2007. – 17 с.

Баян, акордеон

1. Алексеев І. Методика викладання гри на баяні. - К.: Муз. Україна, 1957
2. Бай Ю. Теоретические основы совершенствования внутренней структуры музыкально игровых движений баяниста. - К.: Консерватория, рукопись
3. Власов В. Методика работы баяниста над полифоническим произведением. - О.: Всесоюзный методический кабинет по учебным заведениям искусств и культуры.
4. Давидов М. Теоретичні основи перекладення інструментальних творів для баяну- К.: Муз. Україна, 1977
5. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (підручник). - К.: Муз. Україна, 2004.

6. Кучерук В. Ф., Олексюк О. М., Кучерук Н. П. Клас інструментального ансамблю: навч. посіб. для вищих навч. закл. Ч. I. Київ: РЕТРО-ПРИНТ, 2012. 96 с.
- 7 Паньков В. Гама, трізвуки, арпеджіо для вибірного баяну. — К.: Муз. Україна, 1982
- 8.Пляченко Т. М. Методика роботи з музично-інструментальними колективами: навч.-метод. посіб. для студ. мист. ф-ту пед. ун-ту. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2009. 232 с.
9. Ризоль М. Принципи применения пятипальцевой аппликатуры на баяне. — М.: Сов. композитор, 1977
10. Ризоль М., Яшкевич И. Школа двойных нот для баяна. - К.: Муз. Украина, 1989
11. Самитов В. Творческая направленность процесса совместной деятельности педагога и студента как условие становления личностных качеств музыканта-исполнителя. - к.: консерватория, рукопись, 1992
12. Шаров В. Расширение музыкально-выразительных возможностей баяна в его электронной модификации. - К.: Консерватория, рукопись, 1992

Гітара

- 1.Ансамблі народних інструментів. Дуети, тріо, квартети для домри, кобзи, мандоліни у супроводі гітари / упоряд. С. Є. Струтинський. Львів : ТеРус, 2011. 95 с.
- 2.Ансамблі народних інструментів. Дуети, тріо, квартети для домри, кобзи, мандоліни у супроводі гітари. Вип. 3 / упоряд. С. Є. Струтинський. Львів : ТеРус, 2014. 68 с.
- 3.Грищенко В.І. Методика організації та роботи підліткового класичного ансамблю гітаристів: автор. дисер.13.00.02. КНУКІМ.2003.16 с.
- 4.Михайленко М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності гітариста: автореф. дисер.... Канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Музичне мистецтво. НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2011. 18 с.
4. Польская И. И. Камерный ансамбль : История, теория, эстетика : Монография / И. И. Польская. —Харьков : ХДАК, 2001. —396 сПроблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти «Гітара як звуковий образ світу»: зб. наук. пр. / ХДУМ ім. І.П.Котляревського [ред. та упор. Л. В. Шаповалова]. —Харків, 2008. —Вип.23.—232 с

Домра

- 1.Ансамблі народних інструментів. Дуети, тріо, квартети для домри, кобзи, мандоліни у супроводі гітари / упоряд. С. Є. Струтинський. Львів : ТеРус, 2006. 84 с
- 2.Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської Художньої майстерності: навч. метод. посіб. — К.:ДАКККіМ, 2009. — 150 с.
- 3.Бортник Є.О. Струнний інструментарій Слобідської України в минулому і сучасному.// У зб.: Музична Харківщина, 1992, с. 191-205.
4. Кучерук В. Ф., Олексюк О. М., Кучерук Н. П. Клас інструментального ансамблю: навч. посіб. для вищих навч. закл. Ч. I. Київ: РЕТРО-ПРИНТ, 2012. 96 с.
4. Лисенко Н., Михеев Б. Школа игри на чотирьохструнній домрі. — К.: Муз. Україна, 1989, 152 с.
5. Лисенко Н. Методика обучения игре на домре. - К.: Муз. Украина, 1990, 88 с.
6. Матвійчук Л. Методичні основи формування виконавської майстерності домриста. - К.: 2005
7. Матвійчук Л. Школа майстерності кобзиста. - К.: 2005
- 8.Михеев Б. А. Акустические закономерности звукообразования на домре и их использование в работе над звукоизвлечением / Б.А.Михеев. — Харьков, 1990. — 24 с.
9. Михеев Б. А. Некоторые особенности отбора и редакции скрипичных произведений для домры / Б. А. Михеев // рукопись.
10. Пасічняк Л. Український ансамбль народних інструментів у контексті формування академічних традицій. Здобутки і перспективи . Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ-ХХІ століть: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф (ДДПУ ім. І. Франка, 25.03.07, м. Дрогобич). 2007. С. 229–239.

Цимбали

1. Агратіна Г. Українські цимбали – здобутки і проблеми / НМАУ ім. П.І.Чайковського,1998/
2. Баран Т. Концертні цимбали: історико-теоретичний та виконавський підходи /Київ, 2003/
3. Бочкарьов Л. Психологічні основи музичного навчання. К., 1979.
4. Браудо И. Артикуляція. Л., 1973.
5. Григоренко А. З історії українських цимбалів /НМАУ ім. П.І.Чайковського,1998/
6. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста/Муз.Україна,1997/
7. Давидов М. Народно-інструментальна культура України /НМАУ ім. П.І.Чайковського,2005/
8. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах/ НМАУ ім. П.І.Чайковського,2005/
9. Давидов М. Проблеми збереження та розвитку академічного народно-інструментального мистецтва України /НМАУ ім. П.І.Чайковського,2008/
10. Ida Tarjani– IozefFalka Cimbalom iskola. 1967 EditioMusika Budapest
11. Незовибатько О. Школа гри на українських цимбалах /К., Мистецтво, 1966/
12. Овчарчин В. Цимбалісти та їх історичний внесок у розвиток і становлення цимбалів в Україні /НМАУ ім. П.І.Чайковського,1999/
13. Пшеничний Д. Аранжування для народних інструментів /К., Музична Україна,1980/
14. Самітов В. Специфіка інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця. Київ 2007.
15. Юрьев О. Виразальні можливості скрипкових штрихів. К.,1974.